

Beleef
Het Groninger
Landschap

Landgoed Ennemaborgh

Het oude landgoed bij Midwolda

Wandelroute
6 km
circa 2 uur

Landgoed Ennemaborgh

De wandelroute bij De Ennemaborgh voert langs een barokke parktuin, donker bos, open velden en een natuurplas. De route is zes kilometer lang, maar kan met ongeveer de helft worden ingekort. Het startpunt is aan de Hoofdweg van Midwolda. Het gebied wordt begraasd door konikpaarden. Honden zijn toegestaan, mits aangelijnd.

- 1 U gaat langs de linkerkant van de borg, rondom de vijver en voor het koetshuis linksaf.** In de zeventiende en achttiende eeuw waren de tuinen rond de borg in Barokstijl aangelegd. In de 19e eeuw kwam de Engelse landschapsstijl in de mode. Het park kreeg heuvels, vijvers, kronkelpaadjes en spannende doorkijkjes. De Stichting Het Groninger Landschap heeft de tuinen grotendeels teruggebracht in Barokstijl, met geometrische vormen en symmetrie. Toch herkent u vast nog enkele details die aan de Engelse periode herinneren.
- 2 Na de brug over de buitengracht links, pad volgen tot de T-splitsing.** Als u bij punt 2 van de route bent beland, heeft u een prachtig zicht op de 170 jaar oude Lindelaan. Een aantal beuken in de tuin stamt nog uit de tijd van de Hora Siccama's. Aan de westzijde van de tuin is een notenboomgaard. Walnoot werd vroeger bij stallen geplant om vliegen op een afstand te houden.

• daslook (stinsenplant)

- 3** Op de T-splitsing gaat u linksaf en meteen weer rechts. Volg het pad tot het eind. Dan rechtsaf door het klaphek het begraasde gebied in en na 100 meter weer links. Halverwege dit lange pad kunt u rechts naar een uitkijpheuvel. Wanneer u door het park achter de borg loopt en het bos bereikt, ziet u duidelijk verschil in beheer. Waar het park keurig onderhouden wordt, blijven in het bos dode en omgevallen bomen gewoon liggen. Alles ziet er natuurlijker (ruiger) uit. Het bos is ongeveer 150 jaar oud. Er staan voornamelijk zomereiken en hier en daar beuken en Amerikaanse eiken. Destijds zijn deze bomen geplant voor de houtopbrengst. U kunt dat nog zien aan de manier van aanplanten: de bomen staan keurig in een rij.
- 4** Na een bocht naar links komt u bij een T-splitsing. Voor de korte route gaat u hier rechtdoor en aan het eind links om de bocht. Voor de lange route gaat u rechts de Middenlaan op. De Middenlaan was vroeger de oprijlaan van De Ennemaborgh. Dat betekent dat wat nu de achterkant is, ooit de voorzijde was.

• roodborst

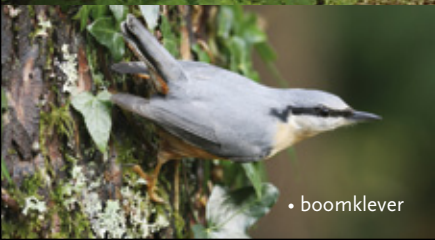
- Doordat dood hout blijft liggen, ontstaat er ieder najaar een prachtig tapijt van paddestoelen in het bos.

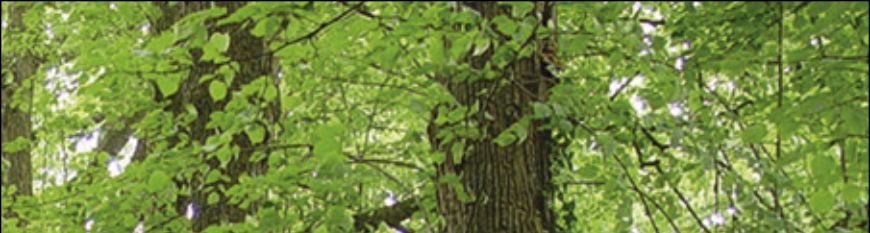
bospaden

meidoorn

boomklever

• boomklever

5 Over de brug rechtdoor. Na een stukje open terrein komt u opnieuw in het bos.

6 U steekt de verharde boslaan over en loopt rechtdoor tot de bosgrens. Door het natuurlijk beheer en het ouder worden van het bos, komen er steeds meer vogelsoorten. Inmiddels broeden er twee soorten spechten: de kleine en de grote bonte specht. Verschillende mezensoorten, boomklevers en boomkruipers hebben de oude bomen ook ontdekt en in de braamstruiken, meidoorns en brandnetels broeden roodborst, winterkoning en verschillende soorten lijsters. Zelfs de nachtegaal is er. Aan roofvogels is eveneens geen gebrek. Buizerd, sperwer, havik en torenvalk hebben hier hun territorium, net als de bosuil, ransuil en kerkuil.

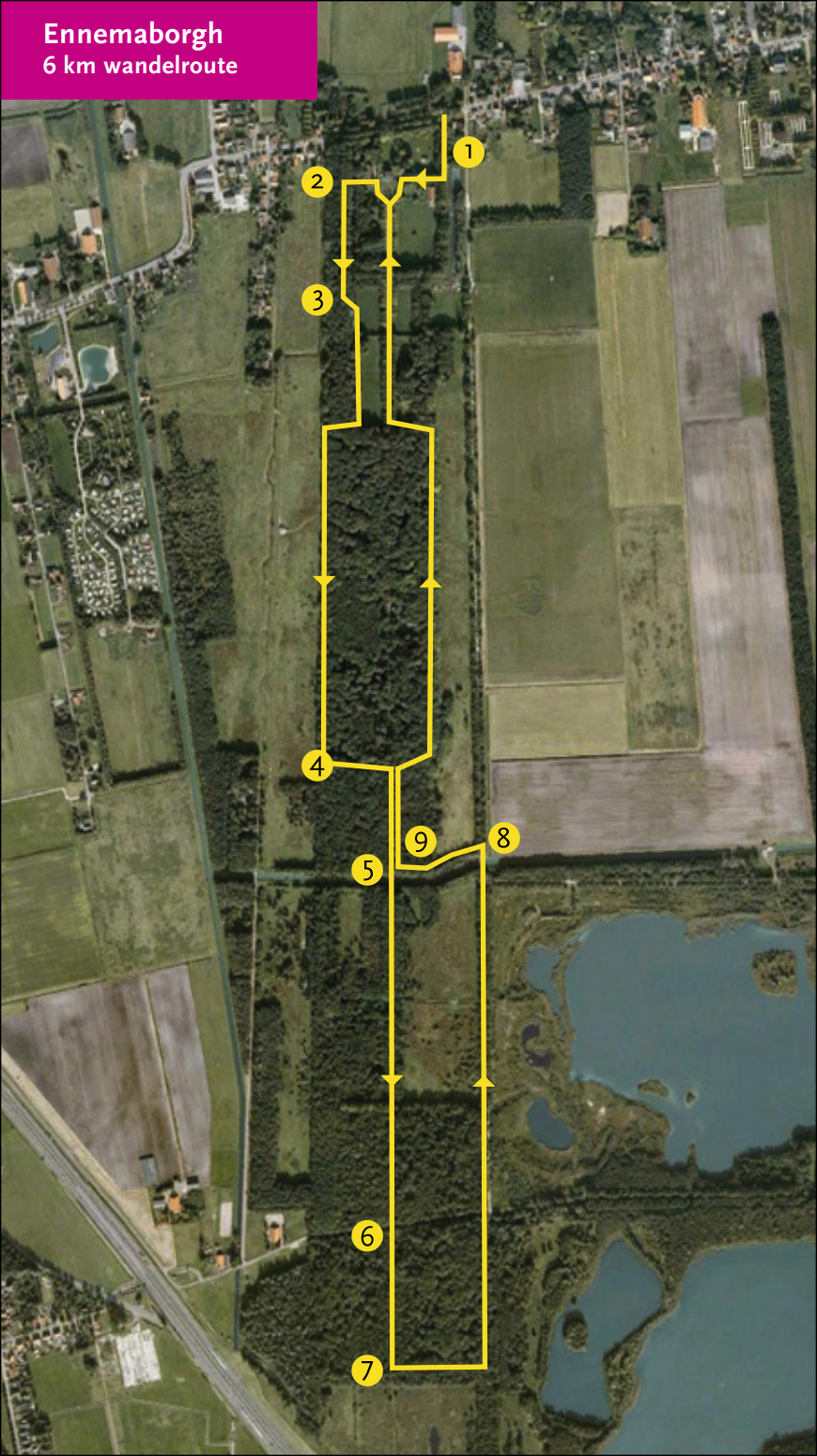
Het gebied wordt het hele jaar rond begraasd door konikpaarden. Mede daardoor is het landgoed een ideaal gebied geworden voor de das. De paardenmest trekt kevers en regenwormen aan en die staan bovenaan op het menu van de das.

- 7 Bij de bosrand gaat u linksaf over het zogenaamde Moorde-naarslaantje. Aan het einde ervan gaat u links. U steekt weer de Boslaan over, en bereikt de Turflaan. Deze volgen tot de brug van de Boezemleiding.** Aan de zuidoostkant van het landgoed ligt een natuurplas. Hier is de teelaarde afgegraven (zwarte, vruchtbare grond). Daardoor is de bodem behoorlijk verarmd en door die verschraling krijgen andere planten (kruiden) kans zich te vestigen. De vegetatie rondom de plas is dan ook heel anders dan op andere delen van landgoed. Kruiden trekken insecten aan die op hun beurt weer andere vogels aantrekken. De plas is een oase van rust en wordt veel bezocht door watervogels als aalscholver, dodaars, grote zaagbek en verschillende soorten ganzen. Broedvogels zijn er ook: ijsvogel, rietgors, rietzanger, meerkoet en fuut. De konikpaarden grazen hier ook en daardoor blijft het gebied rondom de plas een open terrein.
- 8 Over de brug linksaf tot de Middenlaan.**
- 9 Rechtsaf de Middenlaan op. Bij het eerste zijpad rechts. Pad volgen tot het einde van het bos. Door het klaphek, even links, en dan weer het Middenpad volgen tot u rechts langs de borg bij de uitgang komt.**

Ennemaborgh

6 km wandelroute

Beroemde bewoners

Hora Siccama

In de 18e eeuw betrok de familie Siccama de borg. Ze namen al snel ook de naam Hora aan. Onder de Hora Siccama's werden de activiteiten op het landgoed sterk uitgebreid. Er werd turf gestoken, land verpacht en hout gekapt in het bos achter de borg. In 1812 stierf de laatste bewoner met de naam Hora Siccama.

Oeds de Leeuw

Geen van de elf kinderen Hora Siccama wilde het landgoed overnemen. Zij verkochten het aan twee Friese investeerders. Deze stelden rentmeester Oeds Oedses de Leeuw aan, die behalve een vast salaris ook een percentage van de winst ontving. De Leeuw wist de opbrengsten van het landgoed tot grote hoogte te brengen en werd een zeer welvarend man. In 1886 waren de nakomelingen van de beide Friese eigenaren zo talrijk, dat men een N.V. oprichtte. De rentmeesters die na De Leeuw kwamen, konden zijn succes echter niet evenaren en de borg en de bijgebouwen raakten langzaam in verval.

Maya Wildevuur

Tegenwoordig wordt de borg bewoond door de bekende schilderes Maya Wildevuur. Openingstijden van haar galerie vindt u bij de borg.

• walnotenboom

Landgoed Ennemaborgh

De vroegste gegevens van De Ennemaborgh dateren uit 1391.

Er wordt geschreven over een steenhuis met een gracht, dat destijds aan de oevers van de Dollard lag. De bouwer van dit steenhuis was Sebo Ennens, ook wel Sebo Ennema genoemd.

In de loop der eeuwen heeft het landgoed vele bewoners zien komen en gaan. Het steenhuis werd uitgebouwd tot een versterkte borg met torens en slotgracht. Deze raakte in de 17e eeuw ernstig in verval.

De rijke Groninger bankierszoon Wilhelmus Hora liet de torens afbreken en verbouwde de borg tot het rijke 18e-eeuwse buitenverblijf, zoals we het nu nog kennen.

Pronkjuweel

In 1965 nam de Stichting Het Groninger Landschap het complete landgoed en vijf boerderijen over. Vanaf dat moment werden borg, park, bijgebouwen en landgoed geleidelijk aan gerestaureerd.

Het landgoed geldt nu als een van de pronkjuwelen van de stichting. Van het voorjaar, als de meeste börgbloumkes bloeien, tot het najaar als de notenboomgaard en de hoogstamfruitbomen hun vruchten laten vallen, is de prachtige tuin in barokstijl.

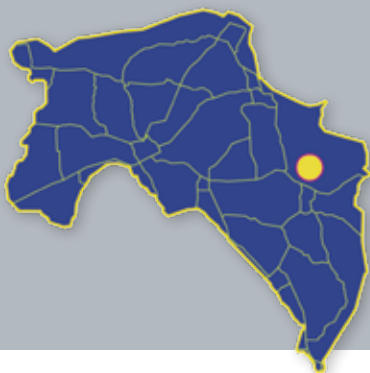
Op het grote veld voor De Ennemaborgh kleurt in het voorjaar geel door de vele börgbloumkes als bosgeelster, boshyacint, krokus, sneeuwkllokje en winterakoniet. In mei en juni kan de tuin een minder verzorgde indruk maken. Na de bloei moet het loof afsterven om volgend jaar weer mooi te kunnen bloeien. Daarom wordt er niet gemaaid voor de langste dag.

Deze folder is
mede mogelijk
gemaakt door:

Start route Landgoed Ennemaborgh

- Adres: Hoofdweg 100
9681 AJ Midwolda
- OV: www.9292.nl, 0900-9292
- Gps: N 53 0.597, E 7 11.161

Steun Het Groninger Landschap

Het Groninger Landschap zet zich met veel succes in voor behoud, beheer en ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie in de provincie Groningen. Help ons daarbij! Voor maar € 18,- (of meer) per jaar bent u Beschermer van het landschap en ontvangt u ons mooie kwartaalblad Golden Raand. Kijk op onze website of neem contact op met het kantoor.

Ook verkrijgbaar

Wandelroutes:

- Bourtange
- De Dollard
- Iwema Steenhuis (Westerkwartier)
- Landgoed Coendersborch (Westerkwartier)
- Landgoed Ennemaborgh
- Leinwijk (Zuidlaardermeergebied)
- Lettelberterpetten (Leekstermeergebied)
- Oosterpolder (Zuidlaardermeergebied)

Fietsroutes:

- Klutenplas (Noordkust)
- Reitdiepgebied
- Rondje Zuidlaardermeer (Zuidlaardermeergebied)

Contact

Stichting Het Groninger Landschap
Rijksstraatweg 333
9752 CG Haren
Telefoon: (050) 313 5901
Email: info@groningerlandschap.nl

